

Lletres Valencianes

Revista del llibre valencià · Número 45 · Abril 2016

**GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA D'EDUCACIÓ,
INVESTIGACIÓ, CULTURA I ESPORT**

*Conseller d'Educació, Investigació,
Cultura i Esport*

Vicent Marzà Ibáñez

Secretari autonòmic de Cultura i Esport

Albert Girona Albuixech

Directora general de Cultura i Patrimoni

Carmen Amoraga Toledo

ISSN: 1578-4096

Dep. Legal V-2053-2001

© de la present edició:

Generalitat Valenciana

Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

Av. Campanar, 32, 46015 València

<http://dglab.cult.gva.es>

Direcció

Rosario Tamarit Rius

Coordinació

Carmen Pardo

Consell Assessor

Francisca Cerdà Vara

Jaime J. Chiner Gimeno

Mª Jesús Carrillo Martínez

Secretaria

Raimundo Forner Barres

Administració

Montserrat Ferrer Pereira

Col·laboracions

Rafael Martínez, Alicia Toledo, Santiago Barrachina, Manuel Garrido, Joanjo Garcia, Víctor Martínez, Clara Berenguer, David Brieva, Víctor Cotlliure, Lluís Alpera, Maria Salvador, Manel Alonso, David Mateo

Fotografia

García Poveda

Correcció lingüística

Maria Quiles Ruiz

Disseny i maquetació

Eliseo Soriano

Índex

Crítica

POESÍA COMPLETA.....	5
L'ATALANTE.....	7
UN MONSTRE EM VE A VEURE.....	9
LES VEUS I LA BOIRA	11
DÉNIA, LA CIUTAT I EL CASTELL	13
L'ILLA DE L'AVI	15
VIDA DE LOS MÁS EXCELENTES HISTORIETISTAS	17
OBRA COMPLETA, 2.....	19
VARIACIONES GOLDBERG	21

Minicrítica

EL BOSC PROTECTOR.....	23
ELS TEMPS DE SARA.....	24
ESPILL.....	25
LA CIUTAT DELS DIES	26

Reportatge

S'INAUGURA EL CAPVESPRE	27
-------------------------------	----

Llibreria

EL LIBRERO VIEJO	33
------------------------	----

[Fes clic en el títol de la crítica o l'article que vols llegir](#)

Revista Lletres Valencianes núm. 45

VUELTA A ÍTACA: UN «NUEVO» CAVAFIS

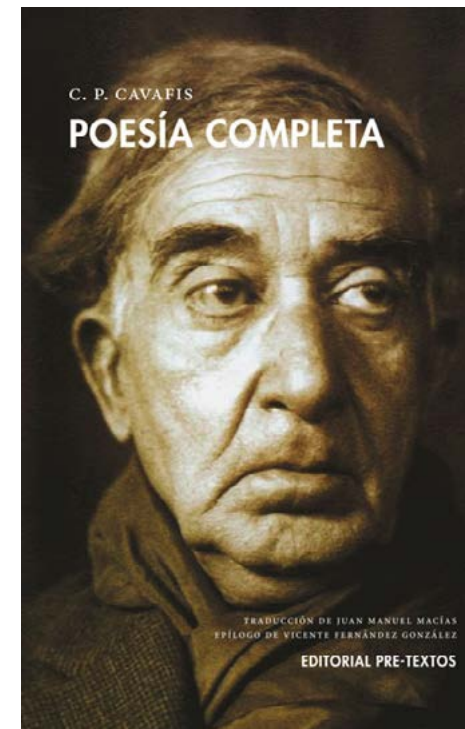
La editorial Pre-Textos publica, en versión de Juan Manuel Macías, la obra completa de C. P. Cavafis, un clásico moderno de la poesía que alcanzó su popularidad en nuestro país en la década de 1970. Vuelta, pues, a Ítaca, a uno de los escritores que más influencia ha ejercido desde entonces.

La obra poética del alejandrino Constantino Petrou Cavafis (1863-1933) se ha volcado en distintas ocasiones al castellano. Desde 1970, año en el que se publica *Poemas eróticos*, selección que lleva a cabo (y traduce) Lázaro Santana, hasta esta última edición, que corre a cargo del helenista Juan Manuel Macías, encontramos otras muy diversas.

Remontándonos de nuevo a aquella década de los setenta del siglo pasado, tiempo en el que se da esta «fiebre Cavafis», cabría destacarse la versión

que lleva a cabo otro poeta, José Ángel Valente, en conjunción con Elena Vidal, y que verá la luz en 1971 en la colección «Ocnos» de la editorial Llibres de Sinera. Algo más tarde, en 1976, aparecía *75 poemas* (Alberto Corazón), una edición ampliada de los *Poemas eróticos* citados.

A estas hay que sumar otras traducciones significativas del poeta griego: la de José María Álvarez, cuya traducción editó (y reeditó en sucesivas ocasiones) Hiperión; o la que llevó a cabo Joan Ferraté, que volcó al catalán una

Poesía completa

C. P. CAVAFIS / Autor

JUAN MANUEL MACÍAS / Traductor

PRE-TEXTOS. VALENCIA, 2015

«CLÁSICOS CONTEMPORÁNEOS» / Col·lecció

422 pàgines / 978-84-16453-19-1 / 27 €

selección de estos poemas en *Vuitanta-vuit poemes de Cavafis* (Edicions 62, 1975). Con posterioridad, las traducciones de Pedro Bádenas (Alianza) y Ramón Irigoyen (Seix Barral y Galaxia Gutenberg) conocieron un gran éxito de difusión y ventas.

Llegados a este punto, cabe advertirse el interés que ha suscitado la obra de Cavafis no solo entre los lectores de poesía (como muy bien suele repetir Francisco Brines, la poesía tiene lectores, no público) a lo largo de estas últimas décadas, sino también –y de modo

muy significativo– entre los poetas. A los citados José María Álvarez o José Ángel Valente hay que añadir el de W. H. Auden.

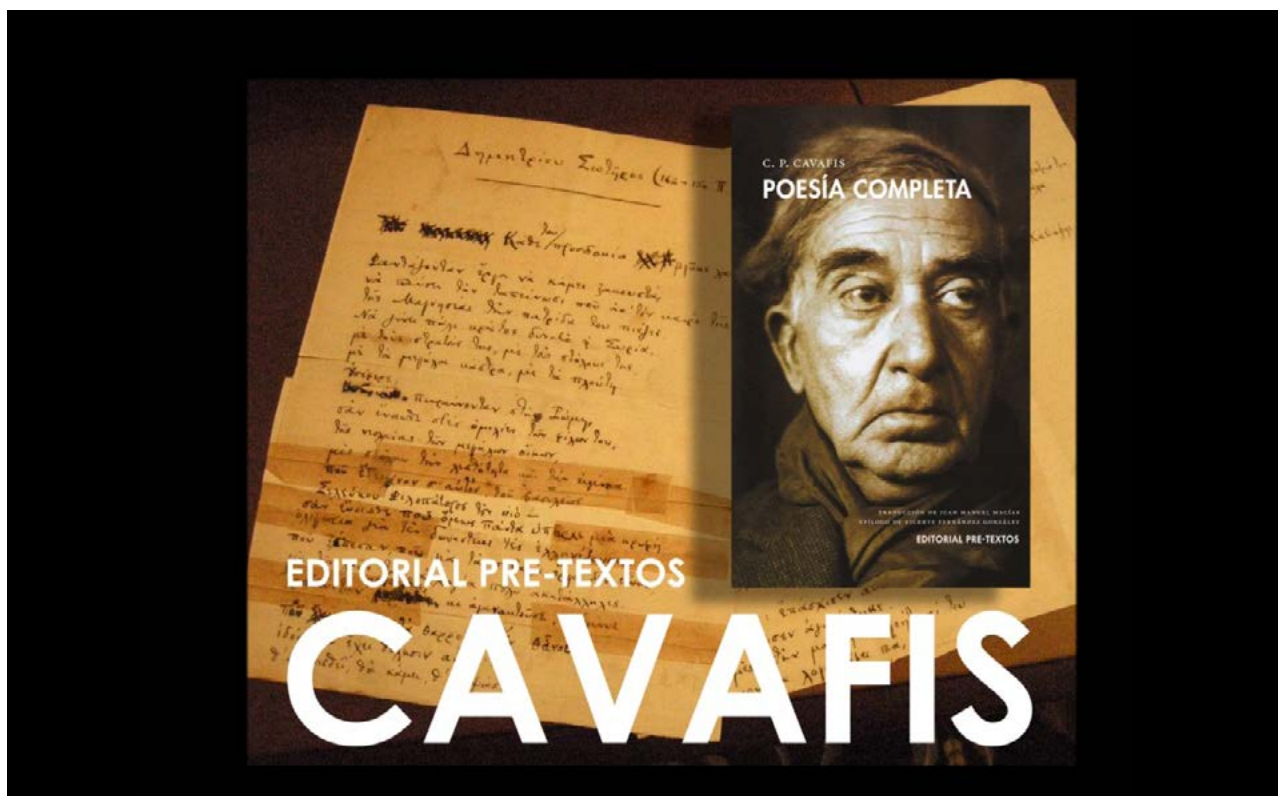
Como nos recuerda Macías, Auden se encargó de redactar el prólogo de la segunda versión al inglés de estos poemas, aparecida en Nueva York en 1961. En él afirmaba que la poesía del alejandrino «no ha dejado de ejercer una continua influencia en mi propia obra» y destacaba la voz en verdad propia del autor de *Viaje a Ítaca* o su vocación poética «decididamente aristocrática», puesto

que escribía por una necesidad íntima, alejada de todo afán de toda notoriedad. Amén de otros elogios, como cuando escribe que «Cavafis es uno de los pocos poetas capaces de escribir un poema patriótico que no dé vergüenza ajena».

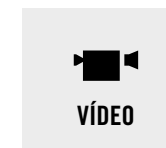
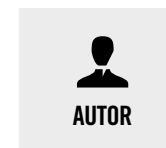
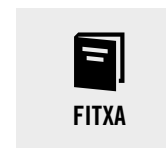
La traducción de la poesía de Constantino Cavafis que ha realizado Juan Manuel Macías resulta prístina y muy agradable de leer. Conserva, pues, esa voz propia de la que hablaba W. H. Auden y acierta de nuevo al ofrecernos una versión contemporánea, actualizada, una necesidad que requiere todo clásico.

La edición de Pre-Textos, incluida en la magnífica colección «Clásicos Contemporáneos» (recuerda, y no poco, a la que dirigía Pedro Salinas en Signo), incluye un epílogo de Vicente Fernández González. En él, entre otros asuntos, insiste en el aspecto al que hacíamos referencia al principio de nuestra reseña: la introducción de la poesía del alejandrino en el ámbito hispano. Una obra que, como podemos comprobar, sigue viva. Muy viva.

RAFA MARTÍNEZ

ENLLAÇOS

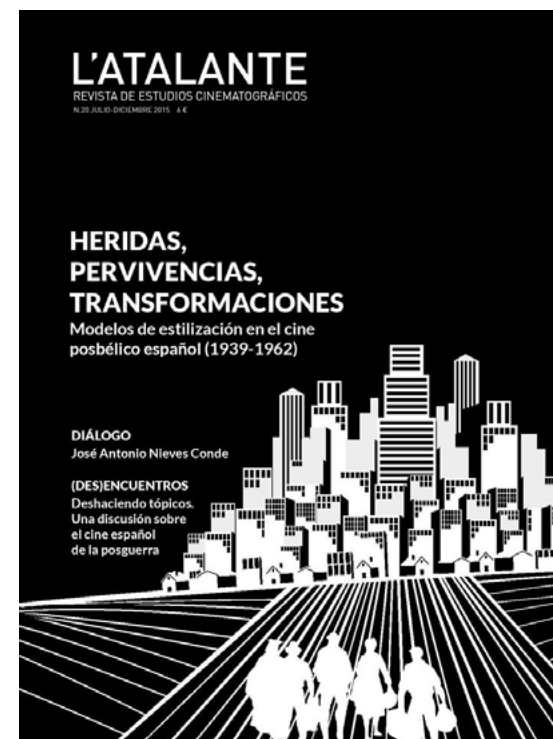
EL CINE ESPAÑOL DE LA POSTGUERRA REVISITADO

L' *Atalante. Revista de estudios cinematográficos* despide su periplo en papel tras doce años –la publicación continúa viva, aunque a partir de ahora en formato digital– con el número 20. En esta ocasión, el número está dedicado, fundamentalmente, a arrojar algo más de luz sobre el complejo período del cine español de la postguerra, con el cuaderno «Heridas, pervivencias, transformaciones. Modelos de estilización en el cine posbélico español (1939-1962)».

L'Atalante nace del esfuerzo de la Asociación Cineforum *L'Atalante*, responsable también del Aula de Cinema de la Universitat de València, en colaboración con diferentes entidades

como la misma Universitat de València, la Universidad Internacional de La Rioja, la Universitat Jaume I de Castelló o el Ministerio de Economía y Competitividad del Gobierno de España. Una iniciativa editorial surgida allá por el año 2003 con evidente carácter universitario que, con el paso de los años, ha servido para dar cabida al análisis y la reflexión alrededor del cine y el audiovisual en general, sobre todo desde una perspectiva teórica y que, además, se ha convertido en un referente para la comunidad científica tanto en España como en Latinoamérica, lugares en los que se distribuye la revista.

El corpus de esta vigésima entrega de *L'Atalante* sigue por la senda –ya

L'Atalante

ATALANTE

Revista de estudios cinematográficos

ISSN edición digital: 2340-6992

www.revistaatalante.com

iniciada en los años setenta del siglo pasado por una parte de la historiografía— de visitar y volver a considerar el cine español tras la guerra civil española, más allá de los manidos tópicos que lo han situado exclusivamente entre dos polos opuestos, totalmente reduccionistas, a saber: por un lado, la española inspirada en los llamados géneros teatrales menores (la zarzuela, el sainete) o el «cine de cruzada» de exaltación histórica, manifestado en títulos dirigidos por Juan de Orduña como *Locura de amor* (1948) o *Alba de América* (1951); y por otro, el cine disidente —regeneracionista— de inspiración neorrealista, encabezado por el alegato a favor de las clases desfavorecidas que, en su momento, supusieron filmes como *Surcos* (1951) o *El inquilino* (1957), ambas del falangista crítico con el régimen José Antonio Nieves Conde, manifestado en su veta más esperpéntica y grotesca en la tríada Azcona-Ferreri-Berlanga —ahí quedan películas como *El pisito* (1959) o *El cochecito* (1960), ambas de Ferreri a partir de sendas historias de Rafael Azcona; o *Plácido* (1961) y *El verdugo* (1963), dirigidas por Luis García Berlanga, también con guión de Azcona— y en su vertiente más política e ideologizada por Juan Antonio Bardem —*Muerte de un ciclista* (1955) o *Calle mayor* (1956).

Bajo la batuta del historiador y catedrático de la Universidad de Santiago de Compostela José Luis Castro de Paz, la propuesta de ampliación del estudio de este período de nuestro cine se plantea a partir de cuatro

modelos de análisis que, entre otras cuestiones, vienen a señalar otro tipo de influencias foráneas que van desde la corriente del postexpresionismo alemán —muy reconocible en la fotografía y la dirección artística de la corriente de los llamados «telúricos» (Carlos Serrano de Osma, Llorenç Llobet-Gràcia); la modernidad y la experimentación cinematográfica de los Welles, Hitchcock, Lang o Siodmak, o la huella de la comedia y el musical hollywoodienses.

Además, la herida de la guerra también estará presente de manera metafórica a partir de formulaciones melodramáticas vinculadas con la ausencia —y su consecuente obsesión— del ser querido en títulos como *La sirena negra* (Carlos Serrano de Osma, 1947) o *Vida en sombras* (Llorenç Llobet-Gràcia, 1948), así como la representación de un populismo casticista elaborado, vinculado con el sainete y la comedia de costumbres, sobre todo en filmes de Edgar Neville como *Verbena* (1941), *La torre de los siete jorobados* (1944), *Domingo de carnaval* (1945) o *El crimen de la calle de Bordadores* (1946).

SANTIAGO BARRACHINA

ENLLAÇOS ▾

WEB

CINEFÓRUM

REVISTA NÚM. 20

UN MONSTRE EM VE A VEURE

En *Desmuntant Harry*, Woody Allen afirma que les paraules més boniques que un ésser humà pot sentir en la seua vida no són «t'estime» sinó «és benigne». I segurament tinga raó, perquè no hi ha res més esgarrifós ni un malson més fredament real que una obstinada malaltia disposada a liquidar-nos. A Conor, el jove protagonista d'*Un monstre em ve a veure*, li cau l'ànima als peus cada vegada que la mare pateix

els efectes del tractament, cada vegada que la mare no pot aixecar-se del llit i abraçar-lo, cada vegada que la sent plorar. L'amor el té cobert; incondicional, és clar, el d'una mare. El que li trastoca el seu món adolescent és el fet d'haver de madurar a la força, de fer-se'n càrrec, d'aguantar que l'àvia vinga a casa a dir-li com s'han de fer les coses o que el pare haja refet la seua vida a l'altra part de l'oceà i torne només de visita. I li diga «campió».

Un monstre em ve a veure

PATRICK NESS / Autor

JIM KAY / Il·lustrador

FERRAN RÀFOLS / Traductor

SEMBRA LLIBRES. CARCAIXENT, 2015

224 pàgines / 978-84-943736-5-7 / 16,50 €

L'assetjament que rep Conor per part dels matons de l'escola no és res comparat amb el fet que tothom se'l mire amb llàstima, que els companys i els adults l'eviten, que el tracten amb condescendència, i que tinga la sensació d'estar tornant-se invisible a poc a poc. Però el pitjor de tot, el veritable terror prové d'aquell malson recurrent; eixe del qual no vol parlar a ningú i que li fa un nus a la gola. Per això, quan set minuts després de la mitjanit el teix del jardí se li apareix en forma de monstre, Conor no li té por sinó que troba en ell l'únic amb qui parlar. L'únic que pareix entendre'l. Tanmateix, el monstre, especialitzat a contar històries que recorren tota l'escala de grisos, on la barrera entre els bons i els dolents és tant feble com enganyosa, tractarà de traure-li a Conor la seua pròpia història, la terrible i perillosa veritat.

Si la història desenvolupada per Patrick Ness –a partir d'una idea original de Siohan Dowd, que va morir de càncer abans de

poder escriure-la– constitueix un relat emocionant, reflexiu i colpidor, les il·lustracions de Jim Kay no es queden enrere quant a l'impacte i la capacitat de seducció. En un estil completament diferent del de les seues il·lustracions de la saga d'èxit del mag Harry Potter, Jim Kay submergeix el lector en una atmosfera obscura i angoixosa, amb grans taques de tinta negra, textures, arrapades i traços violents d'una gran expressivitat que donen al conjunt del llibre l'ambient idoni per a empatitzar amb el jove Conor i acompanyar-lo al llarg de les seues tribulacions.

Una lectura molt recomanable siga en l'àmbit gràfic com literari, si ets un ésser

humà privat del do de la immortalitat. Adolescents inclosos.

MANU GARRIDO

ENLLAÇOS

FITXA

AUTOR

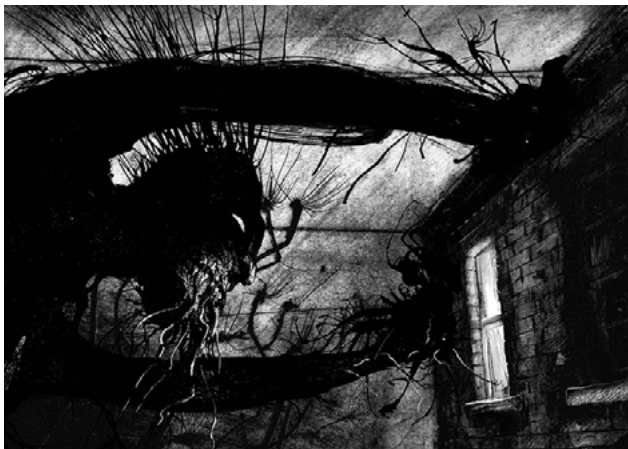
AUTORA IDEA

IL·LUSTRADOR

TRÀILER

ELS RESSONS DE LES ONADES

Si haguérem de buscar un sol mot per a definir *Les veus i la boira*, l'última obra de Vicent Usó, aquest seria, sens dubte, *ambició*. Una ambició majúscula. L'autor de Vila-real ha concebut la novel·la sòlida, amb l'afany de la transcendència, i això es nota al llarg de les més de tres-centes pàgines que la configuren. Una ambició, també, triple.

En primer lloc, formal. Usó aposta per una narració coral en la qual són remarcables les diferents veus narratives. No obstant això, el joc polifònic no es queda només en un simple lluïment de coneixements de llengua i de demostració de la riquesa dialectal. L'autor va més enllà i estructura una història en la qual els personatges intenten reconstruir un passat ple de secrets, de veritats a mitges, d'incògnites. La novetat, o més aviat la troballa, remet a la segona ambició. Al llarg de la novel·la aquesta reconstrucció parteix no únicament dels punts de vista diferents sinó també dels interessos contraposats pel que fa a la fixació de la memòria. Així, hi trobem personatges que juguen a la falsedat en profit propi, que recorren a l'ocultació i que obliguen el lector a estar vigilant i alerta. En total, són tretze els personatges que es reparteixen, amb distints

Les veus i la boira

VICENT USÓ / Autor

Premi Alfons el Magnànim de Narrativa

BROMERA. ALZIRA, 2015

352 pàgines / 978-84-9026-551-2 / 19,95 €

graus d'implicació, els quaranta-set capítols. La xifra parla per si mateixa de l'ingent esforç que comporta individualitzar-les; però també de la complexitat argumental. A més, aquests personatges apareixen en distintes geografies del triangle entre Península, Occitània i Mallorca, amb les illes Columbretes com a centre indefugible.

La tercera ambició és el propòsit fundacional d'Usó. Amb la novel·la, l'autor –i així ho ha declarat obertament en les diferents entrevistes de presentació– pretén guanyar les Columbretes per a la creació. És clar, i així ho admet, que l'arxipèlag havia estat

terreny per a la literatura infantil o la literatura d'aventures dels últims anys. El seu objectiu, en canvi, és fixar-les com a paisatge col·lectiu. Per aconseguir-ho, les vincula a la contemporaneïtat i fa desfilar els últims seixanta anys d'història del país per les seues costes. La novel·la serpenteja entre diversos escenaris com ara el de la Guerra Civil, el de la postguerra, les diferents fases del contraban i l'estraperlo, la institucionalització del franquisme o els inicis del turisme massiu. Tots aquests temes es barregen amb les pulsions naturals dels personatges: el sexe, l'enveja, la cobdícia. Ací rau la tercera ambició de l'obra, una densitat argumental amb

personatges complexos que arranca de la investigació del periodista Mateu Sequeral sobre la guerra i les illes que el lligarà amb la descoberta del seu pare, Bernat Sequeral, d'un nínxol buit vint-i-cinc anys abans. Mitjançant declaracions, reculls de premsa i notes manuscrites es configura una història familiar coberta sota un tel de boira espessa.

JOANJO GARCIA

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR

BLOG

TRÀILER

DEMO

L'ASSALT DEL TEMPS

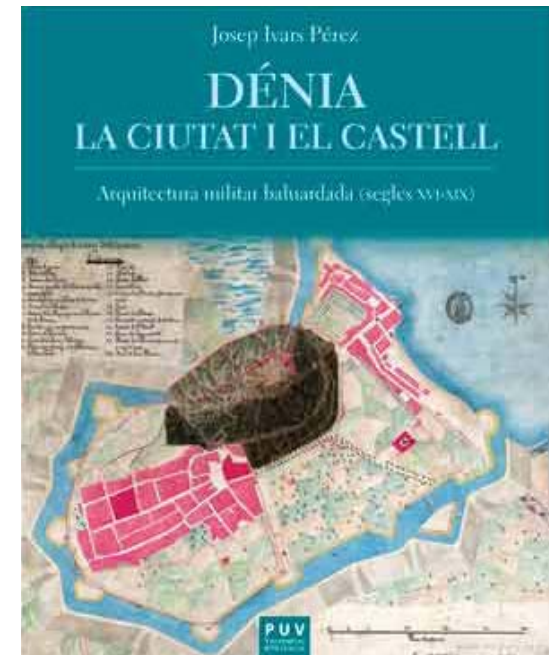
La poliorcètica és l'estudi militar que es fa sobre l'acte d'assaltar posicions fortificades i alhora sobre com fortificar-se per a impedir-ne l'assalt. *Dénia. La ciutat i el seu castell: arquitectura militar baluardada (segles XVI-XIX)*, de Josep Ivars Pérez, és un treball molt interessant i ben documentat, on fonamentalment s'analitza la història de Dénia des de dalt dels seus murs. Ara bé, tot i que no és una obra destinada a un gran públic, tampoc no cal ser un expert de la matèria per a gaudir-ne: per sort no estem davant d'un manual estèril, i el lector més casual no s'hi veurà atabalat.

Per la situació, Dénia ha estat una de les ciutats més importants del País Valencià: en època andalusina era capital taifa des de la qual es controlaven les illes Balears i Pitiüses –i fins i tot s'aventurà a provar de conquerir Sardenya. També va ser testimoni de la conquesta cristiana, del pronunciament de Carles III com a rei de València i la resta dels regnes d'Espanya el

1705 i de la importància comercial del port fins ben entrat el segle xx. I mentre tot açò passava, les seues fortificacions, reformades al llarg del temps, eren testimoni mut de l'esdevindre de la ciutat.

En el treball de Josep Ivars trobem això dividit en dues parts. En la primera hi ha les descripcions de la geomorfologia i de l'estructura urbana de la ciutat al llarg dels segles; posteriorment, una narració molt interessant dels fets bèl·lics i dels canvis que patí la ciutat i les seues defenses i la descripció de tots els elements arquitectònics militars des del segle xv (amb l'aparició de l'artilleria pirombalística) fins al xix que trobem a la Dénia actual.

La segona part comença amb un primer capítol dedicat a la història de l'artilleria en el període abans indicat i l'ús d'aquesta en la Corona d'Aragó (on fórem pioners en l'ús de la pólvora) i acaba amb l'anàlisi d'altres fortificacions de la Corona d'Aragó amb diferents

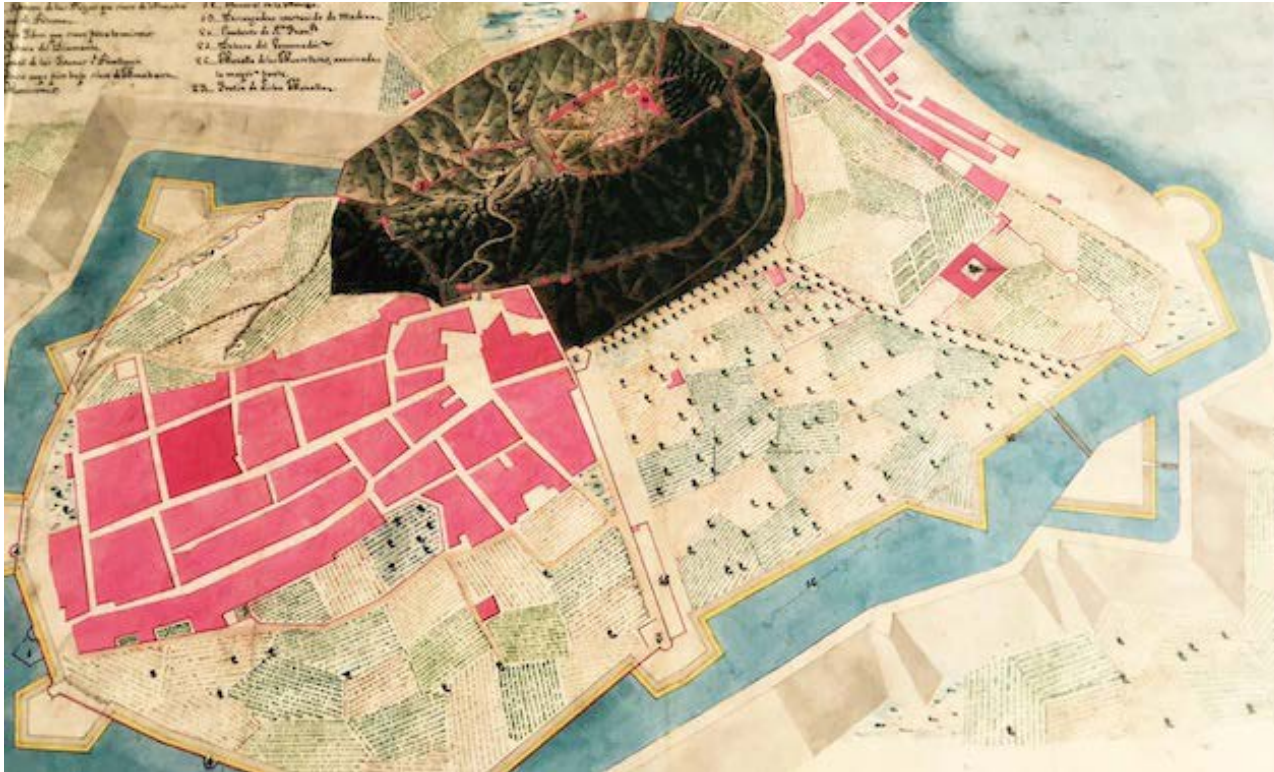

Dénia, la ciutat i el castell

JOSEP IVARS PÉREZ / Autor

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA.
VALÈNCIA, 2015

346 pàgines / 978-84-370-9708-4 / 30 €

morfologies i adaptacions al llarg del temps en la carrera entre artilleria i defenses.

Finalment, el llibre inclou apèndixs amb documentació sobre el llinatge dels Sandoval, marquesos de Dénia; sobre mestres d'obres, enginyers i arquitectes, i documentació referent a les fortificacions de Dénia, altres de pròximes i, fins i tot, d'altres del nostre àmbit.

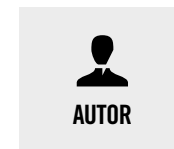
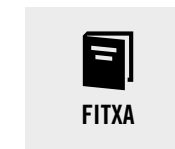
Per tot açò, és un treball molt interessant per a historiadors i arqueòlegs, per a

gestors de patrimoni, o, simplement, per a curiosos. Magníficament editat per Publicacions de la Universitat de València, amb fotografies, mapes i plànols, qualsevol amant del nostre passat, del nostre patrimoni, trobarà en *Dénia. La ciutat i el seu castell: arquitectura militar baluardada (segles XVI-XIX)* una obra ben interessant amb la qual conèixer –amb l'exemple de Dénia– una cosa tan vistosa com és un castell i els murs d'aquest, però que alhora també queda amagada si no es coneix el context de les seues edificacions.

Fetes aquestes consideracions, ens adonem, acabada l'obra, de la relació tan estreta que pot establir una ciutat, una comunitat humana, amb això tan inanimat com és un conjunt de murs, torres, portes i forts. La història de Dénia és la història de les seues gents, però també és un relat que ha quedat imprès als seus murs, testimonis dels moments cabdals de la nostra història, la de tots els valencians.

VÍCTOR MARTÍNEZ

ENLLAÇOS ▾

UNA NARRACIÓ TENDRA SOBRE LA PÈRDUA DELS QUI ESTIMEM

Tinc una predilecció especial pels àlbums il·lustrats amb representacions positives sobre el vincle atresorat entre els avis i els néts, una relació familiar única que Benji Davies relata amb tendresa en *L'illa de l'avi*, el seu darrer llibre, publicat recentment per Andana. Aquesta, però, no és sinó la història d'un avi i un nét que mostra com les persones que estimem seran sempre a prop nostre, malgrat tot. Així, Davies aborda un tema emocional complicat com és la pèrdua d'un avi amb una gran sensibilitat i profunditat.

La història comença quan Leo, el protagonista, troba l'avi a l'àtic de casa i junts s'embarquen en una aventura màgica en transformar-se l'habitatge en un gran vaixell, representat amb una espectacular imatge d'un transatlàntic enmig de la ciutat. Aquests dos personatges emprendran un viatge llarg i molt especial; un viatge simbòlic que els portarà fins a una illa, un indret selvàtic de vegetació abundant i acolorida i simpàtics animals de tot tipus; un lloc on l'avi explica que ja no en tornarà mai i del qual, a més, Leo haurà de tornar tot sol després

L'illa de l'avi

BENJI DAVIES / Autor

ANDANA EDITORIAL. VALÈNCIA, 2015

«ÀLBUMS LOCOMOTORA» / Col·lecció

32 pàgines / 978-84-16394-14-2 / 14,50 €

-No... penso que no -va respondre l'avi somrient.

d'acomiar-se'n amb una forta i intensa abraçada. Aquest és, sens dubte, un retorn trist i solitari però necessari per a acceptar la mort d'un ésser proper.

Benji Davies va estudiar animació a la universitat i, des de llavors, ha treballat en molts projectes artístics, com ara llibres il·lustrats, curtmetratges d'animació i vídeos musicals i comercials. De fet, aquest vesant cinematogràfic és fàcilment reconeixible en les il·lustracions d'aquest àlbum, que s'organitzen d'una manera seqüencial i reforcen amb intel·ligència i observacions sub-

tils el ritme narratiu mitjançant la imatge. A més, l'autor, després de l'èxit de *La balena* –publicat també per Andana–, es manté fidel al seu estil de textos breus i senzills que es conjuguen amb il·lustracions alegres, vives i amb tot un seguit de detalls visuals capritxosos alhora que continua amb els trets facials minimalistes dels seus personatges, amb certes ressonàncies amb la manera de fer d'Oliver Jeffers, i que, tot i la simplicitat, aconsegueixen transmetre deliciosament els gestos i el llenguatge corporal.

Juntament amb aquests trets, l'àlbum repeteix, a més, la presència d'un infant com a personatge principal que condueix amb fluï-

desa la narració a través de la innocència de la seua mirada. És, per tant, una bona mostra del gust per les històries sense artificis i allunyades del sentimentalisme exagerat, però, sobretot, és un reflex de la capacitat de convertir, mitjançant el text i la imatge, els sentiments de tristesa i dolor en altres de més amables, com ara el reconfort i el consol.

CLARA BERENGUER REVERT

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR

VÍDEO

VIDA DE LOS MÁS EXCELENTES HISTORIETISTAS

La editorial valenciana Inefable Tebeos realiza una labor entre la ficción y la arqueología en su última publicación, *Vida de los más excelentes historietistas*, corrigiendo el lapsus de Giorgio Vasari, cuando en 1550 se le olvidaban los dibujantes en su *Vida de los mejores arquitectos, pintores y escultores italianos*.

Los inefables René Parra, César Sebastián, Adrián Bago y Victor Puchalski han buscado en el modelo que conjuga autor y editor el camino para la publicación de sus propias historias, como reflejan sus anteriores publicaciones: *Kann 1 y 2* o el coral *Obscuro*. También se han aventurado con la publicación

de elementos tan extraños e interesantes como el *Copra* de Michel Fiffe.

En *Vida de los más excelentes historietistas* rescatan en forma de cuatro historias (y un prólogo) la memoria de cuatro autores tan talentosos como desconocidos para el gran público, personajes fascinantes, tanto por su obra como por sus andanzas vitales.

Abre el fuego René Parra (editor también de *El Nadir*) con un prólogo que relata la curiosa historia que vincula al pionero del cómic, Rodolphe Töpffer, con el escritor Johann Wolfgang von Goethe y nos habla de la legitimación del propio medio.

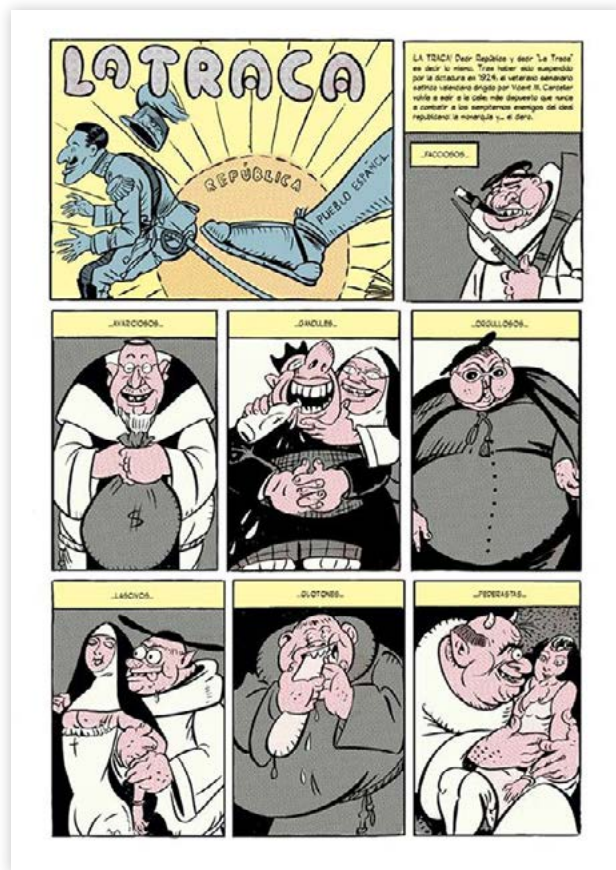
Vida de los más excelentes historietistas

RENÉ PARRA, ADRIÁN BAGO, VICTOR PUCHALSKI I CÉSAR SEBASTIÁN / *Autors*

INEFABLE TEBEOS / EL NADIR. VALENCIA, 2015

84 pàgines / 978-84-92890-99-6 / 14,90 €

En la primera historia, «M.A. Un dibujante salvaje», René nos descubre la figura de Méndez Álvarez. Siguiendo la pista de los escasos vestigios de su obra que han llegado a nuestros días construye un personaje absorbente, que vivió y dibujó a través de los cambios políticos de la España de finales del siglo XIX y principios del XX y que cambió de temáticas y estilos hasta convertirse, con sus dibujos satíricos, en uno de los puntales del azote del ejército golpista que era la revista valenciana *La Traca*.

En «¿Quién es realmente Jack Cole?», César Sebastián construye una historia de persecución de sueños que tiene como protagonista a un dibujante con aura de perdedor e inmenso talento. El despliegue de estilos, siempre de trazo elegante, avanza en constante transformación y con cada elipsis empuja la historia hacia su trágica conclusión, sin abandonar el todo vitalista con el que se observa al protagonista que dota de gran pureza el personaje.

La tercera historia tiene por nombre «Tom» y homenajea la figura del controvertido artista finlandés Tom de Finlandia, uno de los principales autores dentro de la temática gay en el siglo XX gracias a sus dibujos explícitos de minucioso detalle y el impacto cultural de su obra. Victor Puchalski abandona aquí la

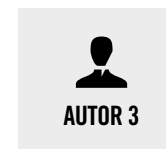
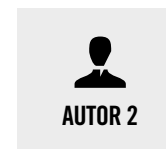
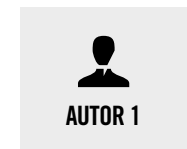
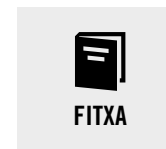
narrativa convencional y nos ofrece un poema gráfico cargado de potencia visual y visceralidad.

«Hombres raros», de Adrián Bago, se centra en la figura del historietista Nazario, pionero del cómic *underground* español y uno de los baluartes del cómic de temática gay y del movimiento contracultural de la Movida. El juego de estilos y la gran variedad de soluciones narrativas que nos propone esta historia funcionan a la hora de convertir a Nazario en el protagonista de una de sus propias historias.

Con esta obra, Inefable Tebeos ha encontrado un hueco que hasta ahora no sabíamos que había que rellenar y nos abre un camino lleno de descubrimientos.

DAVID BRIEVA

ENLLAÇOS

SENTIMENT DE PAÍS

L'editorial 3i4 publica el segon volum de la nova edició de l'*Obra Completa* del poeta Vicent Andrés Estellés (Burjassot, 1924-València, 1993), un any després de l'aparició del primer.

Si hi ha un poeta dels nostres dies realment popular al País Valencià, aquest és, sens dubte, Vicent Andrés Estellés. A ell li correspon l'honor, com diuen Vicent Salvador i Josep Murgades (els directors de la nova edició de la seua *Obra Completa*), de ser «el poeta valencià més emblemàtic i més eficaç comunicativament de la literatura catalana

contemporània». Aquesta *eficàcia* –semblant, *mutatis mutandis*, a la d'un escriptor igualment penetrant però en castellà, l'oriolà Miguel Hernández– té a veure, sens dubte, amb la poderosa intensitat dels seus versos.

Estellés és un líric profund i, alhora, tocat amb aquella mena de lleugeresa capaç de suscitar les emocions més directes. Res més habitual que saber de memòria alguns dels seus versicles més coneguts (d'«Assumiràs la veu d'un poble» a «No hi havia a València dos amants com nosaltres», sense eixir del mateix poemari), perquè el de Burjassot té la gràcia de saber encunyar frases definitives, amb un deix epigràmic i lapidari, perfectes per a restar gravades en la imaginació de successives generacions de lectors lletraferits.

Vicent Andrés Estellés
OBRA COMPLETA

II

Nova edició, revisada

Vicent Andrés Estellés

L'incert presagi
Mort i pam
El primer llibre de les èglogues
L'inventari Clement
L'inventari Clement de Gandia
L'enganx conech
Llibre de meravelles

34

Obra Completa, 2

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS / Autor
EDICIÓ DE FERRAN CARBÓ
EDICIONS 314. VALÈNCIA, 2015

328 pàgines / 978-84-7502-969-6 / 16,50 €

Ara, l'editorial 3i4 ha decidit publicar una nova edició dels versos complets del poeta. És la mateixa casa que ja va donar a llum un primer inventari exhaustiu dels llibres estellesians, l'any 1972. En aquella ocasió un pròleg abrandat de Joan Fuster explicava els motius que s'estiguera vivint l'anomenat *boom* Estellés, és a dir, l'eclosió d'un poeta silenciats (escribia des dels anys cinquanta) que vivia la seua particular epifania amb la publicació d'un bon grapat dels seus títols inèdits.

Per a la nova edició, s'ha comptat amb la participació del professor Ferran Carbó, que en signa els estudis introductoris. Si el primer volum de la nova *Obra Completa* recollia títols mítics com *Ciutat a cau d'orella*, *L'Hotel París* o *La clau que obri tots els panys*, aquest segon aplega singularment *L'inventari clement* i *L'inventari clement de Gandia*, dues versions del mateix original que el proverbial desordre del poeta va proveir en ocasió de presentar-se al Premi Ausiàs March l'any 1966.

El volum es clou amb la reproducció del *Llibre de meravelles*. Aquest volum, publicat originàriament l'any 1971 per l'editorial L'Estel amb un pròleg de Manuel Sanchis Guarner, és probablement el més popular de l'autor, aquell que conté la màxima condensació de versos memorables a propòsit de les vivències de la postguerra valenciana.

No hi ha realment cap perill que Vicent Andrés Estellés deixe d'estar present en la vida del nostre país. Cada any s'organitzen els Sopars Estellés (a iniciativa de Josep Lozano). Menjant i recitant (aquesta profitosa i incitant amalgama), els comensals hi honoren l'interpret privilegiat de l'ànima d'un poble, d'una manera de ser.

VÍCTOR COTLLIURE

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR

EDITOR

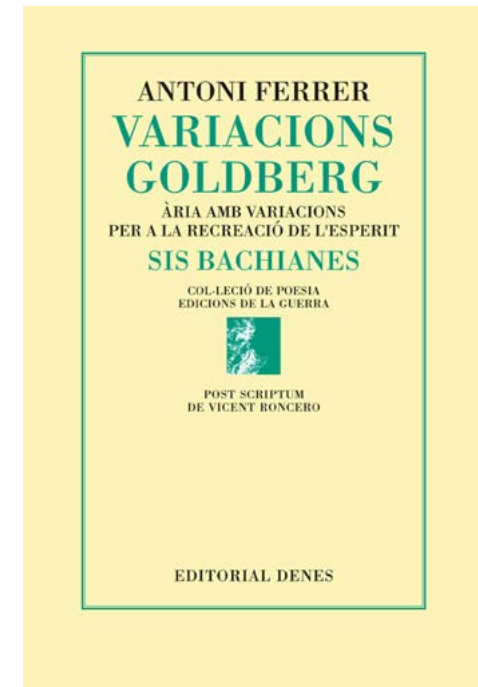
UN TREBALL D'ORFEBRERIA LÍRICA

Antoni Ferrer (l'Alcúdia de Crespins, 1943), poeta de gran ambició cognitiva i d'exuberància verbal, és segurament, amb Josep Palàncios, un dels autors valencians més originals dintre l'actual panorama literari de les lletres catalanes. És clar, ho diem des del País Valencià, car a la resta del domini els costa –i molt!– entrar en l'exploració i catalogació dels nostres valors. Allò del sucursalisme perifèric encara pesa molt, lamentablement.

Tot partint del IX poema d'«Estramps», del clàssic valencià Jordi de Sant Jordi, el poeta de la Costera s'endinsa en l'esplendor de la forma, talment com Albert el Gran definia la bellesa. Forma

i fascinació que impacten no sols en el mateix Ferrer, sinó també en nosaltres, lectors avesats potser a expressions líriques més concretes, més descriptives. La bellesa perseguida a través d'una forma i d'una fascinació impecables s'alia en el cas del poeta amb una devoció excelsa envers Johann Sebastian Bach i les seues *Variacions Goldberg*, veritable fita de la música de tots els temps.

A la intertextualitat que hom ha practicat entre poesia i arts plàstiques, caldrà afegir ara la que ha realitzat, ben devotament, Antoni Ferrer amb la música de Bach, amb la consumpció d'un recital concert el 28 de gener de 2012 que ajuntava la interpretació al

Variacions Goldberg

ANTONI FERRER / Autor

EDITORIAL DENES. VALÈNCIA, 2015

82 pàgines / ISBN 978-84-943422-3-3 / 10,50 €

piano de les *Variacions Goldberg* i la lectura d'una selecció de textos del poeta de la Costera. Aquest fou el punt de partença del present poemari, que ve encapçalat per *Sis Bachianes*.

Algun crític ha destacat molt bé «la voluntat de monument i la bellesa de treball d'orfebreria aplicat a la paraula» que em fa recordar aquella altra voluntat d'orfebre i de riquesa formal que va demostrar el poeta alcoià Joan Valls i Jordà (1917-1989), al llarg

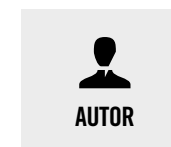
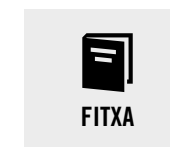
de la seua darrera etapa culminada amb el llibre pòstum *La rosa quotidiana* (1990), que també professava una forta devoció per la música. Així mateix, tots dos coincideixen, des de formacions diferents, a més de l'assenyalat interès formal en l'expressió literària, en altres preocupacions ontològiques, formulacions metafísiques i en un cert cant coral per arribar a la terra promesa. Ara bé, la lírica d'Antoni Ferrer esdevé sempre més formal i cerimoniosa que la de Valls, que polsa altres registres. D'altra banda,

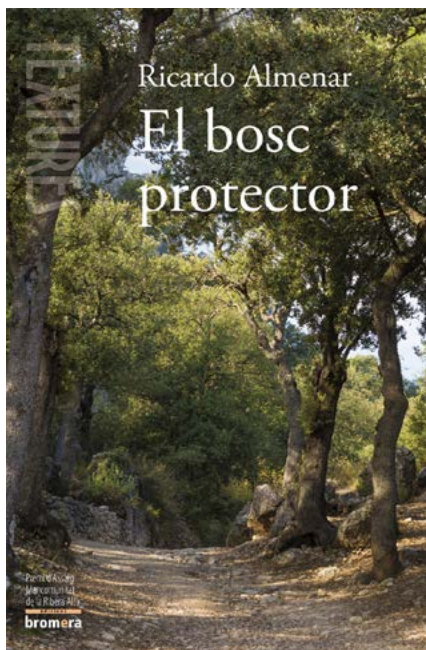
quan A. Ferrer tracta la mort, em recorda un cert paral·lelisme en el tractament que fa en Vicent Andrés Estellés, sobretot pel to descriptiu i col·loquial dins el poema «Barques de paper»: «I quan vindrà la mort, / Tindrà la seua talla. / Justa em vindrà / La seua humana i sols solitud, pariona / Del meu cor mut, / De la meua presència desnonada. / Vindrà, vindrà la mort. / Prendrà possessió quieta i pacífica / Dels meus cognoms i data de naixença. / Del pa del berenar i el companatge, / Del sol eixint d'escola, / Del sotrac del baullet dins la motxilla. / Vindrà la mort, vindrà / Terrenal, a quedar-se / L'usdefruit del meu nom, / Les claus de casa, / Les barques de paper –com navegaven!– / Pels bassals de febrer sota sols d'aigua. / Vindrà, vindrà la mort...»

Recapitulant: el poeta i crític Antoni Ferrer «troba en la forma la recepta que la música i la poesia han trobat per a preservar l'instant en l'obra d'art», com ha sintetitzat recentment Enric Sòria. *Variacions Goldberg* entra definitivament dins les millors obres de creació lírica de la nostra literatura.

LLUÍS ALPERA

ENLLAÇOS ▾

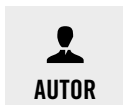
El bosc protector

RICARDO ALMENAR / Autor

EDICIONS BROMERA. ALZIRA, 2015

248 pàgines / 978-84-902649-6-6 / 19,95 €

ENLLAÇOS ▾

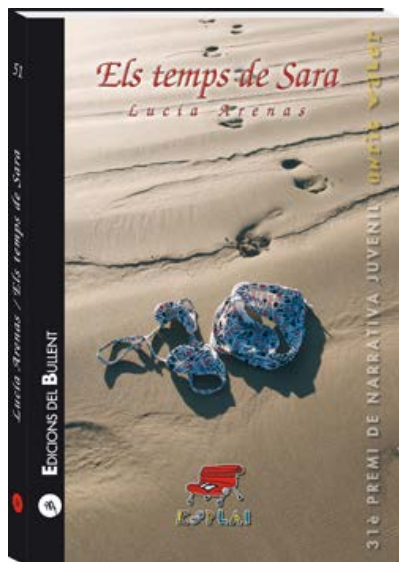
EL BOSCO PROTECTOR: UNA PROPOSTA

El llibre de Ricardo Almenar, Premi d'Assaig de la Mancomunitat de la Ribera Alta, té per objectiu presentar una proposta de remuneració dels serveis ecològics que els boscos presten, perquè els boscos, a casa nostra –com diu l'autor–, són més protectors que productius.

Per embastar la idea principal, el text està dividit en tres parts: la primera, en què l'autor ens conta el seu trajecte professional que serveix de marc per a saber com arriba a la formulació de la proposta actual, motiu de l'assaig i que funciona com l'autobiografia d'un naturalista. La segona part, la central, explica quines serien les característiques de la proposta de retribució dels serveis ecosistèmics dels boscos, hi quantifica els serveis i elabora un pla per a recaptar aquests diners i poder retribuir-los. La tercera recull els corrents de pensament principals sobre el bosc que han prevalgut a Europa durant els darrers tres-cents anys, per emmarcar històricament la proposta.

Llibre interessant tant per al lector no iniciat en aquests temes com per al preocupat o coneixedor de la problemàtica dels boscos, perquè està escrit amb un to amé i didàctic, i perquè, a més de la proposta tècnica, hi trobem descripcions de la natura, quins en foren els primers passos en l'àmbit autonòmic de la gestió dels boscos o apunts històrics que expliquen moltes coses del paisatge actual, com el Pla General de Repoblació Forestal a Espanya, que comportà la repoblació d'arbres de fusta blana, de creixement ràpid, foranes al Mediterrani, i poc adaptades al foc.

MARIA SALVADOR LLUCH

Els temps de Sara

LUCÍA ARENAS / Autora

31é Premi de narrativa juvenil Enric Valor

EDICIONS DEL BULLENT. PICANYA, 2012

«ESPLAI», 51 / Col·lecció

208 pàgines / 978-84-990409-5-0 / 9,70€

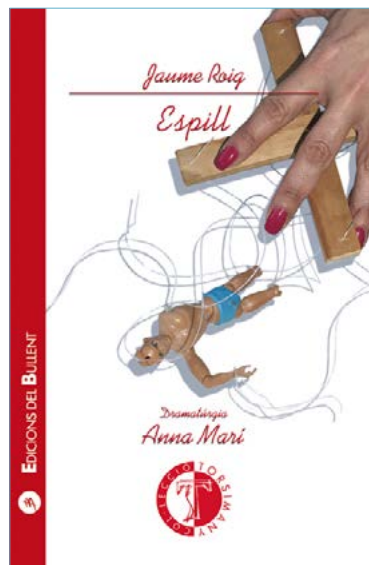
ENLLAÇOS

REVISITA AL CLÀSSIC DEL VIATGE EN EL TEMPS

Els temps de Sara reprén el gran mite del viatge en el temps, del trànsit màgic a una altra realitat o dimensió desconeguda, com ho han fet tantes altres històries contemporànies de la literatura i del cinema. La gràcia d'aquest relat és que domina de tal manera aquest travessar present-passat, que el traspasament ens resulta fàcil, creïble, assumible, atractiu. Són 69 dies intensos, plens d'acció, de misteris i de dubtes, els que viu Sara, la nostra protagonista adolescent, que veu com li canvia la vida el dia que fa setze anys. La interacció entre el temps real, el personal, el psicològic i el filosòfic de vegades van a velocitats diferents, i això farà encara més motivadora i atractiva la lectura d'aquest relat, que, per cert, és el primer llibre de Lucía Arenas i ha estat mereixedor del 31é Premi de narrativa juvenil Enric Valor. S'agraeix la bona integració d'elements històrics per donar versemblança a la narració (Sant Francesc de Borja o els pirates de la banda de Barba-rossa). De la mateixa manera, entorns coneguts i autòctons –en aquest cas la capital de la Safor, Gandia, una ciutat que traspua història per tots els racons–, també han estat incorporats amb encert i funcionen amb clara eficàcia narrativa. L'obra, a més, posa en relleu valors com l'amistat, l'empatia, la solidaritat i ho fa amb tanta naturalitat que ni es nota la voluntat de donar exemple als joves; cosa que, d'altra banda, és un intent molt lloable, sempre que forme part de la intenció literària i no siga un simple afegitó moralitzador.

ALÍCIA TOLEDO

Espill

JAUME ROIG / Autor

ANNA MARÍ / Dramatúrgica

EDICIONS DEL BULLENT. PICANYA, 2014

«TORSIMANY», 6 / Col·lecció

78 pàgines / 978-84-990415-6-8 / 9 €

ENLLAÇOS

FITXA

AUTOR 1

AUTOR 2

DEMO

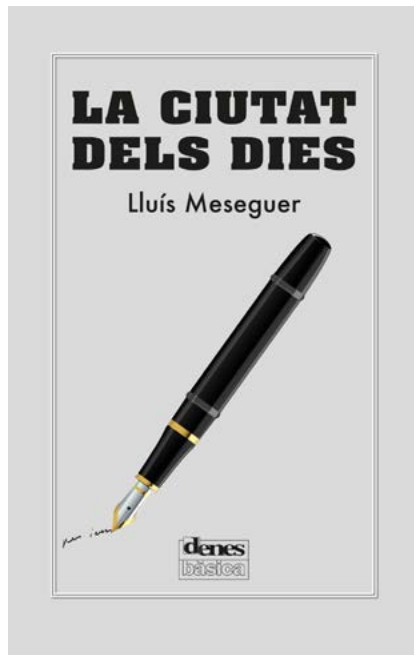

VÍDEO

L'ESPILL PUJA ALS ESCENARIS

Podríem dir que els clàssics viuen un bon moment amb tot un seguit d'edicions, revisions, reedicions. Entre altres, després de diversos anys sense moviment, Edicions del Bullent torna a revifar la col·lecció «Torsimany» amb un nou títol, una recuperació de l'*Espill* de Jaume Roig de la mà d'Anna Marí, que el fa teatre, en una adaptació modernitzada, pensada per al públic jove. Aquest títol s'afegirà a altres versions, traduccions i antologies que conformen aquesta col·lecció dedicada als clàssics. Marí, filòloga i membre fundadora de la companyia de teatre CRIT i codirectora del projecte europeu Escena Erasmus, interpreta els personatges a ritme de rap i de cançons medievals valencianes, sense perdre de vista, però, l'original. Sens dubte, un colp d'aire fresc per a la gran obra de Roig. De gran potència satírica, aquesta narració de més de setze mil versos constitueix tot un repte d'adaptació. La versió teatral de Marí, tanmateix, és un text molt fresc, divertit i atrevit, que ens aproxima a una de les peces més importants de la nostra literatura medieval, una obra que visita la tradició misògina europea, de manera tan exagerada que ratlla la comicitat i polemitza amb el model de prosa de l'art que triomfava a la València del segle xv. Si aquesta és la seua gràcia, el lèxic emprat per Roig constitueix una aportació magnífica, un mosaic amplíssim del vocabulari col·loquial de la València de l'època.

ALÍCIA TOLEDO

La ciutat dels dies

LLUÍS MESEGUER / Autor

EDITORIAL DENES. PAIPORTA, 2015

«DENES BÀSICA» / Col·lecció

216 pàgines / 978-84-942577-9-7 / 12 €

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR

LA FORÇA DE LES COLUMNS

La columna és a l'assaig el que el sonet a la poesia. En un nombre concret de caràcters s'obri, es desenvolupa i es tanca un o diversos temes tot conformant un cercle, un retrat o un paisatge amb el seu paisanatge inclòs. Lluís Meseguer, que des de 1996 és un dels columnistes habituals del diari *Levante-El Mercantil Valencià*, en sap de construir-ne amb un lèxic ric i gens embafós. Durant les darreres dècades Meseguer ha publicat 563 columnes de les quals ha fet una selecció de 136 per tal de configurar el llibre *La ciutat dels dies*, prologat per un dels millors assagistes valencians de l'actualitat, Joan Garí. Cent trenta-sis articles d'amena lectura on l'autor ens descriu el seu estat d'ànim davant dels diversos vessants de la realitat valenciana i mundial, el gust per la vida i per tots aquells béns que ens ofereix la natura, però també els que han estat creats per la mà de l'ésser humà (la música, la pintura, la literatura...); així com el comiat afectuós, dolgut, a diversos companys de viatge, etc. Són proses darrere de les quals trobem un escriptor que coneix i estima el seu ofici, un home culte, observador, un home tranquil però també indignat quan toca, que escriu amb una ironia fina i un sarcasme elegant i que és capaç de deixar caure vertaderes càrregues de profunditat a l'hora de denunciar el menyspreu per la cultura d'una part de la societat que ha fet de la burrera tota una manera d'entendre la vida.

MANEL ALONSO

S'inaugura el *Capvespre*

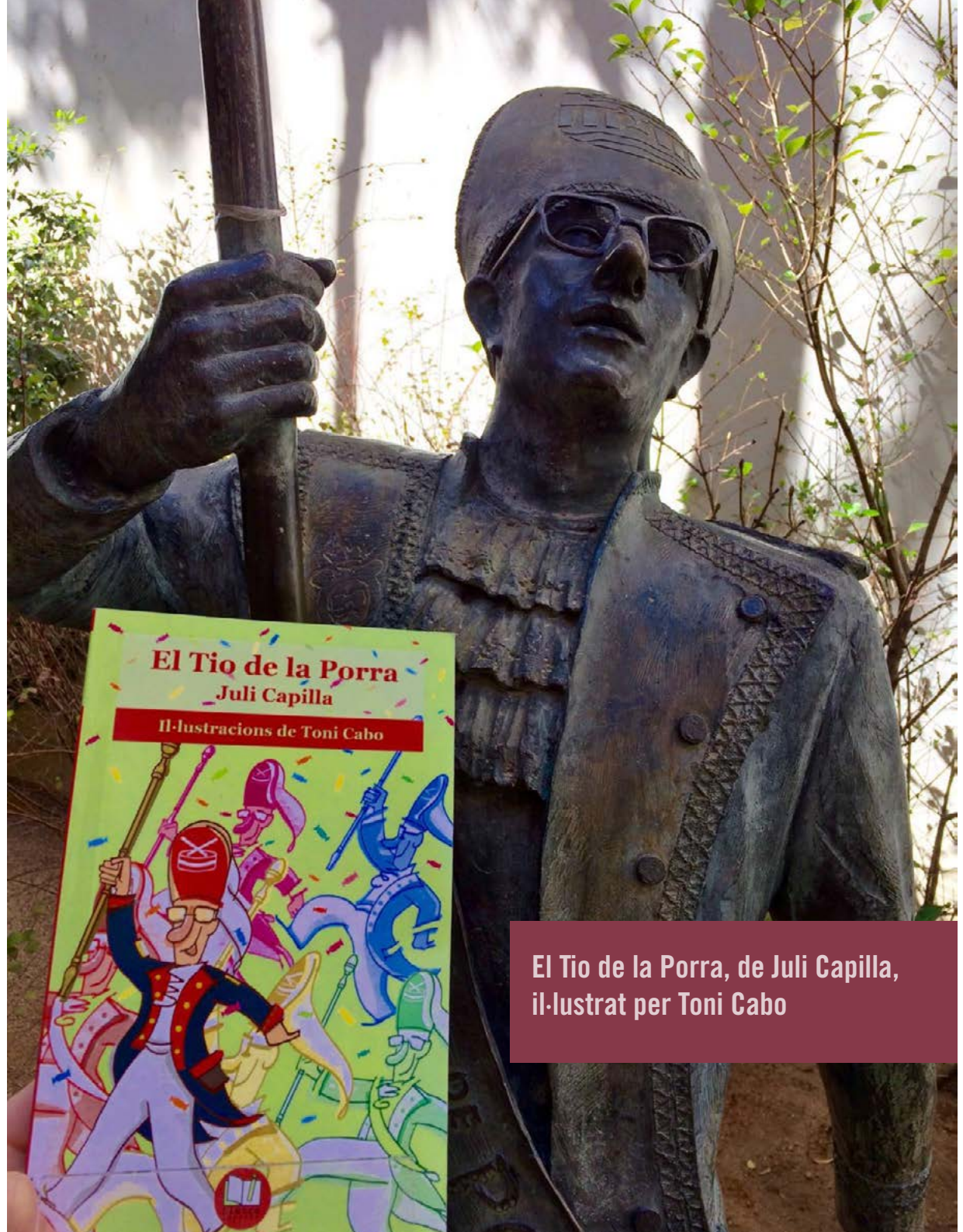

Lletra Impresa és el nou projecte en què s'han embarcat els escriptors Juli Capilla i Mercè Climent, un projecte editorial que inauguren amb la publicació de la primera novel·la de Josep Bertomeu Moll, *Capvespre*, un relat generacional ambientat en la València de les acaballes del franquisme.

Els darrers anys s'han incorporat al panorama editorial valencià nous projectes, alguns dels quals s'han especialitzat o tenen per bandera algun gènere en concret, com ara el cas de les editorials El Buc o Neopàtria amb la poesia. Algunes d'aquestes noves editorials, a més de sang nova, aporten a la indústria no sols una manera diferent d'entendre l'edició, sinó d'arribar al públic o de finançar els nous títols aprofitant les plataformes digitals de micromecenatge, com ara el cas de Llibres de la Drassana, Sembra llibres o Andana Editorial.

A tots aquests nous projectes, ja convertits en realitat, se'ls ha sumat els darrers mesos Lletra Impresa, una editorial ubicada a Gandia al capdavant de la qual es troben el crític literari i escriptor Juli Capilla i la narradora i poeta Mercè Climent. Dues persones que com a escriptors han practicat diversos gèneres literaris. Dos intel·lectuals amb criteri selectiu i coneixedors de la realitat cultural valenciana, i dels buits i les mancances que aquesta patix.

Lletra Impresa té la pretensió de publicar en valencià llibres de qualitat, i entre els seus objectius fundacionals està el

El Tio de la Porra, de Juli Capilla, il·lustrat per Toni Cabo

«He llegit la novel·la amb malenconia, amb un mig somriure, i no poques dosis de vergonya: així va ser aquell temps, així érem nosaltres». **Rafael Chirbes**

d'arribar a tots els segments del públic lector en valencià. L'editorial naix amb la posada en marxa de dues col·leccions. En primer lloc, «Mythos», destinada als infants i amb la qual els editors pretenen recuperar i difondre llegendes valencianes.

Josep Bertomeu Moll, ►
autor de *Capvespre*

Entre els títols ja publicats, hi trobem *El Tio de la Porra*, de Juli Capilla, il·lustrat per Toni Cabo, on l'autor intenta fer viure amb grans dosis d'humor l'origen d'un personatge molt estimat pels infants de la comarca de la Safor i que té una doble lectura, i és que hi ha una crítica a l'abús de poder, i *El misteri dels reis d'Orient*, de Mercè Climent, il·lustrat per Fran Parrenyo, en el qual l'autora situa la trama a Alcoi, una ciutat que celebra els Reis Mags amb una festa d'una gran personalitat.

L'altra col·lecció és «Ovidianes», un nom que es justifica com un homenatge, per una banda, al cantautor d'Alcoi Ovidi Montllor i, per una altra, al poeta romà Publius Ovidius Naso. Aquesta col·lecció, i de fet la mateixa editorial, inicia la seua trajectòria amb la primera novel·la de l'exlibreter i bibliotecari de Dénia Josep Bertomeu Moll, *Capvespre*.

Capvespre arriba a les llibreries apadrinada per un dels millors narradors valencians dels darrers temps, Rafael Chirbes, qui abans de morir fou un dels seus primers lectors quan encara era un original. Chirbes, en el pròleg epístola que obri el llibre, afirma, entre altres coses: «He llegit la novel·la amb malenconia, amb un mig somriure, i no poques dosis de vergonya: així va ser

aquell temps, així érem nosaltres. Novel·la d'un temps, d'una joventut turmentada, i també d'una ciutat. Crec que algunes de les millors pàgines són les que dediques a la València d'aquella època, la que vaig conèixer a la meua infantesa...».

Efectivament, es tracta d'una novel·la d'un temps, el de la joventut de l'autor, un període de temps situat entre el final de la

dècada dels seixanta i la dels setanta del segle passat. Un temps de lluita contra un règim autoritari, nefast. Un temps d'il·lusió i d'esperança per a canviar la dinàmica històrica i social. Un temps iniciàtic per a una nova generació que transcorre entre el cant i el desencant. Una nova onada de joves que naveguen entre l'èpica de la lluita clandestina i les misèries individuals i col·lectives.

El final de l'adolescència llança aquest grup de joves a la descoberta de la realitat d'una societat grisa, acovardida. Mentrestant, van descobrint la feresa de l'amor, la passió per la música i la literatura.

Capvespre ens relata una història individual i alhora d'un grup divers. Una història que té com a escenaris diferents racons de les comarques de la Safor i la Marina, però

sobretot de la ciutat de València, una ciutat fins a cert punt allunyada de l'actual, que s'erigix com un protagonista més.

Aquesta València és una ciutat terriblement provinciana, plena de funcionaris malcarats i mediocres, mandrosa, incapaç de revoltar-se i a la qual els joves estudiants universitaris pretenen sacsejar per tal que recupere en part el seu esperit contestatari i liberal.

Capvespre descriu un paisatge sonor ric i divers, la música que van descobrir i que acompanya els protagonistes al llarg de tot el relat. Des de Raimon o Lluís Miquel i els 4Z fins a Miles Davis, o dit amb altres paraules: des de la Nova Cançó fins el jazz passant pel pop i el rock.

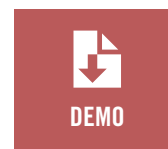
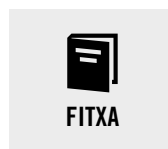
Hi ha també la literatura, una gran finestra que no sols els descobreix altres mons, altres realitats intel·lectuals, sinó que acaba sent companya de viatge. Els llibres tan importants per a Josep Bertomeu Moll, qui ha fet del contacte diari amb ells el seu modus vivendi, són molt presents. Llibres que es mostren fonamentals en la formació del grup més enllà de l'aula. Autors com ara Nabókov, Cortázar, García Márquez, que són citats tard o d'hora en les pàgines de *Capvespre*, i altres que

fins i tot protagonitzen escenes, algunes de les quals realment patètiques que ens descriuen d'una manera crua una societat vençuda, com és el cas de Max Aub, o altres que li servixen a l'autor per a reflexionar sobre la realitat del país i l'ansia de canvi, com el cas del poeta Vicent Andrés Estellés.

Estem davant d'un llibre intens, producte de llargues hores de reflexió de l'autor, producte, també, però, de la memòria. S'hi nota la vivència personal. Una novel·la que té voluntat no sols d'alçar acta notarial d'un temps, d'un país, d'unes il·lusions, d'un desencant que acaba com la humitat, tacant moltes de les seues pàgines, sinó que també persegueix la recerca de la bellesa a través de la paraula escrita, de la lletra impresa en blanc sobre negre, un objectiu que compartix l'autor amb els seus editors.

MANEL ALONSO I CATALÀ

ENLLAÇOS

Josep Bertomeu Moll
Capvespre

Capvespre

JOSEP BERTOMEU MOLL / Autor

LLETRA IMPRESA. GANDIA, 2016

«OVIDIANES», NÚMERO 1 / Col·lecció

230 pàgines / 978-84-9450086-40-0 / 16,50 €

EL LIBRERO DE VIEJO

El librero se llamaba Onofre Arias. Gustaba del vino, de la buena comida, de las mujeres... Vividor y tierno a la vez, como solo podían serlo esos hombres curtidos en la dictadura. Había tenido mil oficios: vendedor de cacahuetes y *tramosos*, comerciante en los tenderetes de tebeos de la Plaza Redonda, reponedor de novelitas de a duro... pero si alguien le hubiera preguntado a qué se dedicó durante la mayor parte de su vida, sin duda, habría respondido: «librero de viejo».

Los libros han poblado gran parte de mi existencia, pero no solo todas esas novelas surgidas de mi imaginación. Mi inconfesable *affaire* con los libros va más allá del oficio de escritor. A los veinte años tuve la suerte de entrar a trabajar en una de las librerías más hermosas de nuestra ciudad: París Valencia; un establecimiento angosto y diminuto situado en la esquina de la calle Navellos, justo al lado de la Plaza de la Virgen, donde funcionarios, turistas y estudiantes acudían asiduamente para

rebuscar saldos. Si ahora hago memoria, creo que no he vivido etapa más peculiar en mi vida que aquel delicioso período que pasé entre libros.

En aquel curioso rincón de la ciudad, descubrí el verdadero significado del oficio de librero. Tuve un buen maestro, Julián Delgado, curtido dependiente acostumbrado a levantar la verja de Navellos durante más de una década y que había recorrido las ferias de libro antiguo más importantes

de España. Y cuando hablo del verdadero oficio de librero, me viene a la cabeza la arcaica estampa de Onofre. En aquellos tiempos, en la librería de Navellos, no teníamos ordenador, ni bases de datos... si acaso, algunos catálogos que cogían polvo en las estanterías del establecimiento. Los trabajadores de París Valencia, librería la mayoría de viejo cuño, guardaban todas esas bases de datos en su memoria. *La Celestina* era el número cuatro de la colección de «Letras Hispánicas» de Cátedra y la *Ilíada* el ciento uno de «Letras Universales». Las rimas y leyendas de Gustavo Adolfo Bécquer se podían encontrar en la colección «Austral», pero si no querías gastar demasiado dinero también las podías hallar en una edición saldada de Patio de Escuelas. Los librerías de viejo, como Onofre o Julián, proporcionaban alternativas, ofrecían información valiosa, aconsejaban títulos... Y con todo esto no quiero afirmar que fuesen mejores o peores que los librerías de hoy en día, simplemente digo que eran una suerte de paleontólogos literarios en vías de extinción.

También hice alguna feria de libro antiguo, no con Onofre, porque en aquellos tiempos ya era bastante mayor y había encontrado su merecido retiro en el almacén de París Valencia de la calle Pelayo, pero sí con Darío, al que todavía podréis ver si visitáis el *stand* de París Valencia de

la Feria del Libro Antiguo de la Gran Vía. Montar una feria del libro antiguo es muy complicado. Madrugas mucho, trabajas demasiadas horas y descansas en alguna pensioncita para no ocasionar demasiados gastos al jefe; la venta de libros de ocasión nunca ha proporcionado beneficios para contratar *suits* en hoteles de lujo.

Cuando íbamos a Barcelona o a Madrid, pasábamos fuera de casa más de quince días. Entonces la rutina resultaba demoledora: comidas y cenas con el mismo compañero, una semana laboral que arrancaba el lunes a las diez de la mañana y fenecía el domingo a las nueve de la noche y una sucesión de jornadas

enclaustrado en una caseta minúscula atestada de incunables, facsímiles y novelas de saldo. Llegados a este punto, algunos de ustedes estarán pensando que aquel duro oficio solo podía conducir al aborrecimiento del género con el que trabajábamos. ¡En absoluto! ¡Nada más lejos de la realidad! Gracias al ambiente de

aquellos buhoneros itinerantes, aprendí a amar, más si cabe, los libros.

Aunque nunca llegué a trabajar con Onofre, su fama sí me acompañó en aquellos viajes. Onofre Arias era una celebridad entre los librereros más veteranos. Mientras comíamos en las tascas de esas calles que

rodean la Castellana o parábamos a cenar en algún escondrijo cercano a las Ramblas, los librereros de viejo hacían corro y entre sus charlas sobre Benedetti, Vargas Llosa o Gabriel García Márquez, asomaban anécdotas de tiempos pasados en los que Onofre se distinguía por sus tropelías a caballo entre lo surrealista y la anécdota más mundana. Y en ese momento de máxima intimidad, la realidad se confundía con la ficción, y las aventuras y desventuras del veterano librero se convertían en cabalgadas cervantinas de nuestro Quijote a lomos de su Rocinante, o del ciego capaz de curtir con saña mundana la templanza de los pícaros lazarillos, o de un Pantaleón bonachón y vivaracho dispuesto a encontrar a su visitadora...

¿Cómo no enamorarse así de los libros? ¿Cómo no enamorarse de aquel ambiente empapado de mixturas de polvo, leyenda y sabiduría añeja? Onofre ya no era humano. Onofre era un gigante, un dragón, un titán... o cualquier figura fantástica que podáis encontrar en un libro. Onofre, al igual que todos aquellos hombres que bebían vino en la penumbra y comían cocidos abundantes, se convirtió en mi imaginación en el paradigma del librero con mayúsculas. El tipo que no solo vendía libros, sino que sabía colocarlos primorosamente en una caseta, conocía el género con el que trabajaba y sabía encontrar el título

HISTORIA DE LA EDAD DE PIEDRA

ATLAS MUNDO

El islam

FLORES

El Principito

PROVEN

LA ESPAÑA CREAR

SE PAGA TARJE

Legendas del Unicornio

SCRIPITICS

HARROQUIN

LA EXPERIEN

El camino del ateo

KOSZIC

Diario de Ana Frank

LAS ETIOPICAS

CASA DE LAS CHICAS

LAS ABADIAS

MAYOR

MUSEOS DEL MUNDO

GUERRA DEL PELOPONESO

HISTORIA ANTIGUA DE ROMA

OBRAS

ÁFRICA
LAS MARAVILLAS DE UN CONTINENTE ASOMBROSO

EL EGIPTO DE KEICHI TAMBA

DIANA ROSEN
La Esencia del Incienso
Cómo crear armonía en el hogar y en el corazón

adecuado para el cliente anónimo que asomaba por la caseta.

En aquellas expediciones por ferias de libro viejo empecé esas colecciones que, como un avaro coleccionista, hoy todavía guardo en mis estanterías. Aprendí el valor de la inteligencia, de la memoria, del poso

que deja en nuestra psique la huella del tiempo. Entre los lienzos de aquella librería conocí a muchos amigos y también hallé el amor. ¿Cómo no sentir pasión por los libros? En cierto modo, los libros me han dado tanto, que aún hoy guardo una deuda impagable con ellos que solo prescribiré cuando halle mi sino en el nicho.

De todo esto han pasado ya veinte años. Los avatares de la vida –y la maldita crisis, por qué no decirlo– hicieron que Julián dejara su puesto en la librería París Valencia de Navellos. A Darío, en cambio, lo veo cada año en la Feria de Libro Antiguo y Ocasión de la Gran Vía. Cuando me acerco al *stand* de París Valencia, me detengo unos minutos y entablamos una conversación que me arrastra a los veinte años, cuando apenas era un chaval. Volvemos a hablar de aquellas ferias literarias tan lejanas, de Julián, de Onofre, de aquellos libreros de buen yantar y de mejor beber... Es casi un ritual cíclico que rememora una vida que ya no se repetirá y que versa de lo divino y de lo humano; porque, en esencia, los libros van de todo eso: de costumbres, de gentes, de fantasías, de horrores y de comedias, de esoterismo, de fe, de ciencia... de mezclar la realidad y la fábula para dar forma a la próxima leyenda que enamorará al lector.

Por supuesto, no solo amo la Feria de Libro Antiguo por haber sido librero –o aprendiz de librero, no quiero ponerme más galones de los que me tocan–, sino por haber sido cliente. Y una vez más echo mano de la memoria para arrancar el pasado de las aristas de mi cerebro. No había año que mi padre no me llevara a la Gran Vía, y allí, de su mano, compré mis tebeos de Spiderman de Bruguera, conse-

guí mi primer ejemplar de *El Principito* de Antoine de Saint-Exupéry o, revolviendo entre cajones, descubrí las novelas de Stephen King, Lovecraft o Poe.

Por todas estas razones, siempre he considerado que la Feria de Libro Antiquo y Ocasión es una prolongación tardía de la Navidad. El enclave perfecto para desenterrar tesoros que en los días sucesivos leeré en la intimidad del hogar y que pasarán a formar parte de la colección de reliquias que enclaustro en mi biblioteca particular.

Supongo que, tan cerca del final, más de uno se preguntará qué fue del protagonista de esta historia. Onofre murió hace unos años. Me lo dijo Julián en uno de nuestros encuentros. Creo que una parte importante del oficio de librero —o al menos de lo que yo entiendo como librero— se fue con él. Pero como decía Jon Bernthal en *Yo, él y Raquel*, la gente sigue existiendo mientras descubras cosas nuevas de su vida tras su marcha; así que cada vez que llega febrero y piso la Gran Vía, contemplo a los viejos librerías, sus casetas, los ejemplares apilados en cajones y en estanterías, y siento como el alma de Onofre sobrevuela la feria y una parte de mi pasado regresa para no marcharse.

DAVID MATEO

